

A toponimia en luenga catalana güei.

Artur Quintana i Font

www.aestrela.org

Dibido ixa breu comunicazi3n en dos partis: una primer ta ros toponimos d'o dominio lingüístico catalán e una segunda ta ros toponimos dos otros dominios lingüísticos. Os toponimos d'o dominio lingüístico catalán son estatos fixatos en o *magnum opus* de Joan Coromines: *Onomasticon Cataloniae*¹ que ofrixe, tendenzialmén, toz os toponimos d'ixe dominio en a suya correuta ortografía u per o menos correuta d'aluerdo con a etimolochía establida per o autor. Ebidenmén no bi son toz os toponimos en o *Onomasticon Cataloniae* e menos encara ordenatos per cada monezipio. Ta completar-lo belunas d'as güeito diferens alministracions en que se troba dibidito o dominio lingüístico catalán han enchegado dibersos proyectos toponimicos, d'os cuals doy a continazi3n beluns exemplos.

L'añada 1994 a Direuzi3n de Politica Lingüística d'a Cheneralidá Balenziana empezipió a repleca de materials ta un *Atlas Toponímico Balenziano* (ATV) e efeutibamén se replec3n muitismos materials, pero con a cambeo del PSOE a ro PP o trebollo tan apenas ba entabán. Con tot e con ixo se ban publicando por parte de ra Academia Balenziana d'a Luenga. Sezi3n d'Onomastica, an s'han depositato os materials replecados, uns folletons con toponimos e mapas tetulatos *Toponímia dels pobles valencians*. Bi n'ha una cuarentena de publicatos. Os toponimos d'as comarcas de luenga catalana solamén se rechistran en ixa luenga, os d'as comarcas de luenga castellana solamén en ixa zaguera luenga. En ixe proyecto d'o ATV se replec3 tamién a toponimia d'o dominio de luenga catalana d'a Comunidá Murziana, a comarca de El Carxe, pero dica agora no s'ha publicato. Millor ye a situazi3n en a Comunidá de Cataluña. Astí en l'añada 2003 s'ha publicato o *Nomenclàtor oficial de toponímia major de Catalunya* per parti d'a Cheneralidá de Cataluña e ro Instituto d'Estudios Catalans, con a colaborazi3n de a Asoziaci3n Catalana de Monezipios e Comarcas, o Consello Cheneral d'Aran, o Consorzio ta ra Normalizazi3n Lingüística e ra Federazi3n de Monezipios de Cataluña. Ixa enumerazi3n no ye gratuita, sino buana muestra d'o compromiso d'as instituzions catalanas en a normalizazi3n toponimica, e se troba en claro contraste con o d'as instituzions balenzianas en o tema. En o *Nomenclàtor* o prelogo d'as diferens instituzions ye en a dos luengas propias de Cataluña, en ozitano (Arán) e catalán, as istruzions nomás en catalán.

Os treballos ta fer o *Nomenclàtor* empezipi3n en 1998 per una lai d'o Parlamento de Cataluña e a creyazi3n a mesma añata d'una comisi3n an bi yeran representatos toz os departamentos implicatos -Cultura, Politica Territorial, Gobernazi3n e Economía-, asinas como o Instituto Cartografico de Cataluña, o Instituto d'Estudios Catalans e o Consello d'Arán. O resultado ye un endize de cuasi 40.000 toponimos e ra distribuzi3n d'ixos toponimos en uno o més mapas ta cada monezipio -bi n'ha cuasi mil- a escala 1:50.000. A cada mapa se achunta o escuto d'o monezipio, a etimolochía d'o nombre d'o monezipio, asinas como beluns datos estadisticos -estensi3n, lumero d'abitans, coneximén d'o catalán, e tamién de l'ozitano en o caso de Aran. As esplicacions en os monezipios araneses son en catalán e ozitano. No bi n'ha de toponimos bilingües: os d'o territorio de luenga catalana son unicamén en catalán, e os de luenga ozitana (Arán) en ozitano. Seguntes declaran os editors un d'os ochetibos prenzipals d'o *Nomenclàtor* ye que sirba „ta que a cartografía, as obras de referenzia, os libros de testo, as guías turisticas, os meyos de comunicazi3n etz. puedan y aigan de incorporar a toponimia correuta en catalán“, u en ozitano en o caso d'Arán. Ixos dos exemplos, o ATV e o *Nomenclàtor*, prozeden de territorios an a luenga catalana ye coofizial. Comento agora beluns exemplos d'a toponimia de territorios an o catalán no ye luenga ofizial como en o Departamento d'os Perineus Orientals con cuatro comarcas de luenga catalana e una de luenga ozitana. Se ha publicato enguán un *Nomenclàtor toponímico de la Catalunya del Nord* per o Instituto d'Estudios Catalans e a Unibersidá de Perpiñán. Os prelogos e istruzions bienen en catalán e en francés. Os toponimos bi son ordenatos per comarcas e dintro de cada comarca per monezipios. Cada monezipio tiene entre un máximo de sesanta dica un menimo de güeito dentratas. A dentrata prenzipal se fa per a forma catalana a ra que se adibe una breu definizi3n (lucar3n, bastida, ribera etz.), a continazi3n biene a trascrizi3n fonetica en catalán local e finalmén a forma ofizial francesa.

En en o caso d'a comarca de luenga ozitana d'a Fenolleda se fa o mesmo -*mutatis mutandis*- ta ras formas ozitanas. En o endize alfabético final bi se posan toz os toponimos en forma catalana e francesa; en ozitano solamén os d'a Fenolleda. Ta Aragón existe o proyecto Toponimia de Ribagorza en o que partizipa o

¹ Coromines, Joan e.a.: *Onomasticon Cataloniae*. Barcelona: Curial 1989-1997. I-VIII.

A toponimia en luenga catalana güei.*Artur Quintana i Font*www.aestrela.org

Ministerio d'Educazi3n e Cultura, o Consello de Lerida e a Cheneralid3 de Catalu3a. Se han publicato monografias ta diferens monezipios ribagorzans con cuasi toz os toponimos correspondiens. D'os toponimos, ordenatos alfabeticam3n, se donan as coordenatas, se fa una breu carauterizazi3n, e se proba de dar-ne a etimolochía. Finalm3n se sitúan en un mapa.

En os monezipios ribagorzans situatos en Aragón a luenga beicular d'ixas monografias ye o castellano, e os autors declaran en o prelogo a suya incompetencia en a custión d'a normatiba ortografica d'os toponimos. Cada autor transcribe os toponimos como li peta. En os monezipios ribagorzans de Catalu3a a luenga veicular ye o catalán e os toponimos bi s'escriben seguntes a ortografía catalana.

Ta ros toponimos de difuera d'o dominio linguistico catalán a obra basica son as dentratas toponimicas d'a *Gran Enciclopèdia Catalana* asinas como o atlas mundial que acompaña ixa obra. Siempre que o toponimo tiene un nombre tradizional catalán se fa serbir ixe como dentrata prenzipal, mientras que d'o nombre orichinal se fa una referenzia a ra bersión catalana si o toponimo ye de España: Cantavieja refire a Cantavella, Chelva a Xelva pero en Ratisbona (Republica Federal Alemana) se indica que en alemán ye Regensburg, sin de fer una dentrata Regensburg. Es autors preban de respetar os toponimos en as luengas propias d'o territorio, espezialm3n en o caso de Franzia (Lorda, a forma ozitana, ye a dentrata prenzipal e Lourdes, a forma francesa, tiene referenzia a Lorda. Mühlhausen, forma alemana, ye a dentrata prinzipal. mientras Mulhouse (forma francesa) tiene referenzia a Mühlhausen) e Italia (Bozen, forma alemana, ye dentrata prenzipal, mientras Bolzano (forma italiana) tiene referenzia a Bozen).

O uso d'os toponimos catalans en o dominio lingüistico catalán baría prou seguntes o més gran u més chiquet grau d'ofizialid3 d'o catalán en a redolata. Bi ha una estato -o Prinzipato de Andorra- an o catalán ye ofizial . En España o catalán ye coofizial de iure e de facto en as Comunidaz de Catalu3a, d'as Islas Balears e de Balenzia, e coofizial de iure d'alcuerdo con a Constituzión, pero no con os respetubos estatutos -de astí que se pueda dizir que ixos estatutos son de constituizionalid3 dudosa-, en as Comunidaz de Aragón e de Murcia. En o resto d'o dominio -en Franzia e Italia- a luenga catalana no tiene ofizialid3. Mientras o grau d'azeutazi3n e uso d'os toponimos correutos seguntes a normatiba catalana ye total en Andorra, u muy alta en a Comunid3 de Catalu3a an solam3n onze monezipios no los han azeutato, en os otros ye considerablem3n més baxa. En a Comunid3 Balenziana, per exemplo, o monezipio puede declarar-se monolingüe u bilingüe. En o primer caso os toponimos solam3n tienen como forma ofizial a catalana, en o segundo caso tot ye posible: formas en catalán, en castellano, mistas, con etimolochías més u menos fantasticas reflexatas en as grafía etc. Asinas en Monòver an o Consello ha triato o bilingüismo se puede trobar un mismo toponimo escrito de muitas maneras. Per exemplo, o toponimo El Manyà d'ixe lugar puede estar escrito tami3n Mañá, Manyar, Mañán, ... con o sin d'articulo, etc.. Os libros de testo azeutatos por a Consellería Balenziana d'Educazi3n pueden tener formas distintas d'os toponimos seguntes o libro siga en balenziano e allora los tienen en ixa luenga, pero si o libro de testo ye en castellano, a forma d'o toponimo depende de si ye d'un lugar que ha preso a ozi3n bilingüe u a monolingüe; en o primer caso o toponimo ye mayoritariam3n en catalán, en o segundo caso ye en cheneral en castellano. En resumen ye o reino d'a més perfeuta anarquía linguistica. En cuanto a ro uso en os monezipios aragoneses de luenga catalana beyemos que os toponimos, per exemplo en a retulazi3n biaria u en as guías, bi están u solam3n en castellano u en beluns casos en castellano e catalán, pero cuasi nunca solam3n en catalán. Ye una situgazi3n parexita a ra que se troba en os monezipios franceses de luenga catalana.